

Betänkandet En ny ordning för asylsökandes boende (SOU 2022:64)

Remiss från Justitiedepartementet
Remisstid den 30 juni 2023

Förslag till beslut

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.

Föredragande borgarrådet Alexander Ojanne

Sammanfattning av ärendet

Stockholms stad har mottagit en remiss av betänkandet En ny ordning för asylsökandes boende (SOU 2022:64) från Justitiedepartementet för yttrande. Sveriges mottagande av asylsökande regleras huvudsakligen av lagen om mottagande av asylsökande (LMA). Regeringen beslutade den 16 september 2021 att ge en särskild utredare i uppdrag att bland annat föreslå en skyldighet för asylsökande att bo på mottagningscenter under den första tiden i Sverige och se över lagen om mottagande av asylsökande.

Utredningen består av tre delar; förslag på åtgärder för att fler asylsökande ska bo på Migrationsverkets boenden, förslag om skyldighet för asylsökande att delta i den samhällsintroduktion som anordnas av Migrationsverket samt en analys gällande behovet av sanktionsmöjligheter vid misskötsamhet på Migrationsverkets boenden.

Utredningen föreslår för att få fler asylsökande att bo på Migrationsverkets boenden att alla asylsökande ska tilldelas en plats på asylboende, boende på asylboende ska vara ett villkor för dagersättning och särskilt bidrag samt att boende på asylboende ska vara ett av villkoren för att asylsökande ska omfattas av undantaget från kravet på arbetstillstånd.

Utredningen föreslår vidare för att öka deltagandet i samhällsintroduktion att det i lag ska regleras gällande Migrationsverkets uppdrag att anordna samhällsintroduktion för asylsökande, att asylsökande och personer som omfattas av massflyktsdirektivet ska vara skyldiga att delta i samhällsintroduktionen samt att genomförd samhällsintroduktion ska vara ett av villkoren för undantag från kravet på arbetstillstånd.

Utredningen har analyserat behovet av sanktionsmöjligheter vid misskötsamhet på Migrationsverkets boenden och föreslår att dagersättningen ska kunna sättas ned för personer som gör sig skyldiga till allvarlig misskötsamhet på asylboenden samt att omplacering av asylsökande till ett annat asylboende bör kunna användas för att hantera misskötsamhet på asylboenden.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och socialnämnden.

Stadsledningskontoret ser i stort positivt på att alla asylsökande ska tilldelas en plats på asylboende. Dagens modell med eget boende kan bidra till negativa sociala konsekvenser såsom ökad segregation, ojämlikhet, trångboddhet och osäkra boendeförhållanden. Därtill är det positivt att deltagandet i samhällsintroduktion för den asylsökande blir obligatoriskt. Stadsledningskontoret anser dock att det finns flera faktorer som utredningens förslag behöver ta hänsyn till däribland att asylboendenas utformning och lokalisering är av stor vikt för de som bor där, att det finns flera risker med förslagen kring villkor för dagersättning/särskilt bidrag samt att den statliga ersättningen till kommunerna måste ersätta de kostnader som uppstår för kommunen.

Socialnämnden anser att om förslaget innebär att tiden för asylprocessen kortas ner så kommer det att gagna samtliga inblandade parter, inte minst de asylsökande och då särskilt barnen. Betänkandet omfattar förslag som enbart rör asylsökningens processen vilket faller under Migrationsverkets ansvar. Staden har i dagsläget inget ansvar för asylsökande och berörs därmed inte direkt av föreslagna förändringar. Staden har däremot ett ansvar att ta emot nyanlända, det vill säga personer som har fått uppehållstillstånd. De verksamheter i staden som har uppdraget att möjliggöra bosättning för nyanlända, erbjuda introduktion och samhällsinformation samt pröva rätten till initialt ekonomiskt bistånd i avvaktan etableringsersättning kan därför påverkas indirekt av föreslagna förändringar i betänkandet.

Föredragande borgarrådets synpunkter

Det är grundläggande att människor på flykt från krig och förtryck ska få hjälp och ha rätt att söka asyl. Sveriges mottagande av asylsökande ska vara både värdigt och välskött. Det betyder att asylprocessen inte ska dra ut på tiden och att viktiga aspekter som säkra boenden, snabb integration, bibehållen skolgång, tillgodosedda omsorgsbehov och meningsfull fritid inte får försummas under asylprocessen. Det är därför positivt att flera av utredningens förslag syftar till att komma tillrätta med de problem som bland annat eget boende (EBO) visats sig allt för ofta leda till samtidigt som möjligheten till eget boende i begränsad form kan komma att finnas kvar. Jag delar även utredningens slutsatser kring behovet av att införa samhällsinformation som en del av asylprocessen.

Samtidigt anser jag att flera av utredningens förslag fortsatt behöver ses över för att säkerställa att de föreslagna förändringarna får den önskvärda effekten. Speciellt vill jag uppmärksamma att en allt för låg eller helt indragen dagsersättning kan generera ett akut behov av nödbistånd för till exempel matpengar. Jag anser att det vore mycket olyckligt om asylsökande blev beroende av kommunalt nödbistånd under asylprocessen. Det är därför tvärtom angeläget att dagsersättningen, oavsett boendeform, höjs. Det riskerar också vara kontraproduktivt att frånta asylsökande rätten att arbeta under asylprocessen, både ur ett individperspektiv och för integrationen i stort. Jag vill också uppmärksamma att om behovet av fler genomgångsbostäder ökar, till följd av fler anläggningsboenden inom kommunen och fler personer som därför erhåller uppehållstillstånd, är det förenligt med påtaglig risk för stora kostnadsökningar för kommunen. Det behöver då finnas en nationell plan för kostnadsersättning till berörda kommuner.

I övrigt hänvisar jag till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Stockholm den 21 juni 2023

Alexander Ojanne

Bilaga

En ny ordning för asylsökandes boende (SOU 2022:64), dnr KS 2023/473-1.1

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande av borgarrådet Jan Jönsson (L) enligt följande.

Asylrätten är en grundläggande mänsklig rättighet. I länder som präglas av förtryck och förföljelse riskerar människor sina liv för frihet. För oss liberaler är det viktigt att personer som förtrycks och fruktar för sina liv ska kunna få asyl i Sverige. Det frihetliga Stockholm vi värnar om ska välkomna flyktingar som förtrycks och önskar bli en del av vår stad.

Om de föreslagna ändringarna gällande placering på asylboenden för asylsökande innebär ett snabbare förfarande med en kortare asylprocess är det positivt för individen som snabbt får besked. Vi vill dock poängtera att det då samtidigt måste göras insatser för att bryta isoleringen för boende på de föreslagna asylboendena, så att de asylsökande kan interagera med samhället och inte stigmatiseras.

Som socialförvaltningen också påpekar i sitt tjänsteutlåtande kommer staden troligtvis behöva anskaffa fler bostäder för nyanlända om Stockholm tilldelas fler personer som beviljats uppehållstillstånd. Det är då viktigt att dessa boenden håller en rimlig kvalitetsnivå värdig ett välfärdssamhälle.

Slutligen vill vi betona att det är av yttersta vikt att de föreslagna sanktionerna gällande reducerad dagersättning vid misskötsel under asylprocessen utreds vidare. Den nuvarande dagersättningen innebär redan en levnadsnivå långt under försörjningsstöd. Sanktionerade asylsökande med reducerad dagersättning riskerar att bli helt beroende av nödbistånd från socialtjänsten för att klara sig. Stockholms stad har som kommun juridiskt det yttersta ansvaret för personer som vistas här. Men staden har också ett moraliskt ansvar för de personer vi tar emot. Att försätta asylsökande i en så svår ekonomisk situation är inte att ta det ansvaret.

Kommunstyrelsen

Reservation av Jonas Naddebo (C) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Att delvis godkänna promemorian som svar på remissen
2. Att kommunstyrelsen ska hemställa hos regeringen om att ett asylboende snarast bör förläggas till Stockholmsregionen
3. Att därutöver anföra följande

Vi ser positivt på en ny ordning för mottagande av asylsökande till Sverige där mottagandet är så ordnat och sammanhållet som möjligt. Ett ordnat mottagande är en förutsättning för att svenska myndigheter ska kunna säkerställa att asylsökandes rättigheter tas tillvara och bör underlätta för en långsiktig integration i det svenska samhället. Rätten till dagersättning och arbetstillstånd justeras här som ett sätt att skapa incitament för asylsökande att inte bosätta sig i eget boende. Det är samtidigt viktigt att åtgärder vidtas i mottagandet för att undvika att asylsökande bosätter sig i eget boende utan möjlighet till egen försörjning, vilket försämrar integrationen och livsvillkoren för de aktuella individerna samtidigt som det riskerar skapa kostnader för ekonomiskt bistånd i den aktuella kommunen. Det är positivt att samhällsintroduktion blir en tydligare del av den tid som en asylsökande spenderar i Sverige i väntan på beslut om uppehållstillstånd. Större inslag av samhällsinformation och -introduktion under asyltiden är något som Centerpartiet länge har verkat för. Möjligheten att arbeta under asyltiden anser vi är viktig för den enskildes möjlighet till snabbare integration.

En avgörande faktor, enligt forskningen, för hur en nyanländ lyckas integreras i det svenska samhället och arbetsmarknaden är hur tidigt denne kommer i kontakt med personer som redan är etablerade i landet, samt hur arbetsmarknaden ser ut i den region dit denne anländer. Ju fler lediga jobb och ju mer dynamisk arbetsmarknaden är lokalt desto lättare är det att få sitt första jobb i Sverige. Bosättningslagen behöver reformeras för att stärka denna koppling till kommunplacering av nyanlända. Men även en framtida ny ordning för mottagande av asylsökande behöver ta detta i beaktande i högre utsträckning. Det är positivt att utredningen nämner en effektivare

asylprocess i denna kontext. Men det är också anmärkningsvärt att Stockholmsregionen idag inte har ett enda asylboende trots att Stockholm är Sveriges största arbetsmarknad och tar emot ett stort antal nyanlända. Det hänger inte ihop. Vi anser att Migrationsverket snarast ska tillse att ett asylboende placeras i Stockholmsregionen för en sammanhållen asylprocess och förbättrade möjligheter till integration av flyktingar som kommer till Sverige.

För övrigt beklagar vi att betänkandet inte har remitterats till arbetsmarknadsnämnden, som enligt stadens budget har ansvar för samordning av stadens arbete med mottagande och etablering av nyanlända samt den samhällsorientering som erbjuds nyanlända i hela Stockholmsregionen.

Särskilt uttalande av Isabel Smedberg-Palmqvist (L) som är likalydande med Liberalernas särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Ersättaryttrande av Nike Örbrink (KD) enligt följande.

Vi välkomnar i stora delar utredarens förslag. Som Stadsledningskontoret skriver så kan dagens modell med eget boende bidra till negativa sociala konsekvenser som segregation och ojämlikhet. En mer centraliserad samordning av asylboenden, krav på skötsamhet samt krav på genomförd samhällsintroduktion för att undantas kraven på arbetstillstånd, är i grunden bra.

Vi vill dock belysa risken med att en eventuell nedsättning av den LMA-grundade dagsersättningen/särskilt bidrag, i enlighet med utredningens föreslagna sanktionsmöjligheter vid misskötsel, kan komma att belasta kommunernas budget. Enligt 4 kap. 2 § SoL måste kommuner utbetala så kallat nödbistånd vid akuta behov. Även om en asylsökande inte omfattas av SoL innebär kommunens ansvarsprincip enligt 2 kap. 1 § SoL, att kommunen har det yttersta ansvaret för att tillförse att de som vistas inom kommunen får det stöd och hjälp de behöver. Vi efterfrågar därför ett mer enhetligt statligt ansvar för kostnader i samband med asylsökningensprocessen.

Ärendet

Regeringen beslutade den 16 september 2021 att ge en särskild utredare i uppdrag att bland annat föreslå en skyldighet för asylsökande att bo på mottagningscenter under den första tiden i Sverige och se över lagen om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA).

Den 17 mars 2022 beslutade regeringen om ett tilläggsdirektiv som bland annat innebar att utredaren inte längre skulle lämna förslag på skyldighet att bo på mottagningscenter på det sätt som angetts i det ursprungliga direktivet. I stället skulle utredaren föreslå åtgärder för att asylsökande ska bo på Migrationsverkets boenden under hela asyltiden.

Utredningen består av tre delar; förslag på åtgärder för att fler asylsökande ska bo på Migrationsverkets boenden, förslag om skyldighet för asylsökande att delta i den samhällsintroduktion som anordnas av Migrationsverket samt en analys gällande behovet av sanktionsmöjligheter vid misskötsamhet på Migrationsverkets boenden.

Utredningen föreslår att författningsändringarna ska träda i kraft den 1 april 2024. I förhållande till asylsökande och personer som omfattas av massflyktsdirektivet som är registrerade vid ett asylboende vid ikraftträdandet ska vissa bestämmelser i LMA dock börja gälla först från och med den 1 april 2025.

Lagen om mottagande av asylsökande (LMA)

Sveriges mottagande av asylsökande regleras huvudsakligen av LMA. Asylsökande som omfattas av lagen får ett så kallat LMA-kort av Migrationsverket. Av kortet framgår bland annat att personen är asylsökande. Genom att lagen LMA infördes 1994 fick asylsökande möjlighet att bo i eget boende med bibehållen ekonomisk ersättning. Asylsökande kan således välja att ordna eget boende (så kallat EBO) eller att erbjudas en plats på något av Migrationsverkets asylboenden (så kallade anläggningsboenden eller ABO). Asylsökande som saknar egna medel har enligt LMA rätt till bistånd för sin dagliga livsföring, så kallad dagersättning.

Dagersättningen ska täcka kostnader för livsmedel, kläder, skor, fritidsaktiviteter, hygienartiklar och andra förbrukningsvaror samt utgifter för viss sjukvård, tandvård och mediciner. Utöver dagersättningen kan ett särskilt bidrag betalas ut för kostnader som inte täcks av dagersättningen och som är nödvändiga för en dräglig livsföring, såsom exempelvis glasögon eller spädbarnsutrustning.

Vidare har asylsökande i vissa fall rätt till bostadsersättning. Sådan ersättning kan endast betalas ut till asylsökande som har fått ett arbete och för att kunna påbörja anställningen behöver flytta till eget boende på en ort där Migrationsverket saknar möjlighet att erbjuda anläggningsboende.

Personer som omfattas av LMA har inte rätt till bistånd enligt socialtjänstlagen (SoL) för förmåner av motsvarande karaktär eller för bostadskostnader. Det är Migrationsverket som ansvarar för biståndet till asylsökande enligt LMA.

Åtgärder för att fler ska bo på asylboenden

Utredningens utgångspunkter har bland annat varit att möjligheten för asylsökande att välja eget boende med bibehållna förmåner ska tas bort och att så många asylsökande som möjligt i stället ska bo på asylboende. Åtgärderna ska inte omfatta ensamkommande barn.

Utredningen föreslår att flera ändringar ska göras i LMA. Författningsändringarna syftar både till att åstadkomma ett system för mottagande av asylsökande där boende på asylboende är utgångspunkten och till att skapa incitament för asylsökande att bo där. Författningsförslagen kompletteras med förslag på andra åtgärder som bör vidtas för att fler asylsökande ska bo på asylboende. Utredningen föreslår:

- Att alla asylsökande ska tilldelas en plats på asylboende, Det är en skillnad gentemot i dag, då Migrationsverket erbjuder asylsökande en boendeplats efter att först ha frågat om de vill ordna eget boende. Eget boende ska inte längre finnas som uttryckligt alternativ.
- Att boende på asylboende ska vara ett villkor för dagersättning och särskilt bidrag. Det innebär att asylsökande som utgångspunkt ska bo på det asylboende där de har tilldelats plats för att få dagersättning och särskilt bidrag. Utredningen föreslår att undantag ska gälla för asylsökande som bor tillsammans med i Sverige bosatta nära familjemedlemmar eller asylsökande som med hänsyn till sina personliga förhållanden har synnerliga skäl att inte bo på asylboende.
- Att boende på asylboende ska vara ett av villkoren för att asylsökande ska omfattas av undantaget från kravet på arbetstillstånd. Det innebär att asylsökande som utgångspunkt ska bo på det asylboende där de har tilldelats plats för att få arbeta i Sverige.

Skyldighet att delta i samhällsintroduktion

Ytterligare en utgångspunkt för utredningens överväganden har varit att deltagandet i samhällsintroduktionen behöver öka. Tillgången till information är central för att mottagandet av asylsökande ska kunna fungera på ett ändamålsenligt sätt och det är viktigt att så många som möjligt får del av den information som förmedlas under samhällsintroduktionen. Utredningen föreslår:

- Att Migrationsverkets uppdrag att anordna samhällsintroduktion för asylsökande och personer som omfattas av massflyktsdirektivet ska regleras i LMA. Närmare föreskrifter om hur uppdraget ska utföras meddelas av regeringen.
- Att asylsökande och personer som omfattas av massflyktsdirektivet ska vara skyldiga att delta i samhällsintroduktionen enligt lag. Skyldigheten att delta i samhällsintroduktionen ska gälla för personer över 16 år.
- Att genomförd samhällsintroduktion ska vara ett av villkoren för undantag från kravet på arbetstillstånd. Det innebär att asylsökande som utgångspunkt ska ha genomfört samhällsintroduktionen för att få arbeta i Sverige.

Åtgärder vid misskötsamhet på asylboenden

Utredningens har även analyserat behovet av sanktionsmöjligheter vid misskötsamhet på Migrationsverkets boenden. Utredningen bedömer att det finns problem med misskötsamhet på asylboenden och att det bör leda till konsekvenser när misskötsamheten påverkar boendemiljön. Utredningen föreslår:

- Att dagersättningen ska kunna sättas ned för personer som gör sig skyldiga till allvarlig misskötsamhet på asylboenden.
- Att omplacering av asylsökande till ett annat asylboende bör kunna användas för att hantera misskötsamhet på asylboenden.

Konsekvenser och utredningens fortsatta arbete

Utredningens förslag får till följd att Migrationsverket behöver utöka sitt boendebestand, vilket uppskattas medföra en initial kostnad om cirka 800 mnkr. Utredningen bedömer bland annat att förslagen bör kunna motverka socioekonomisk segregation och ge bättre förutsättningar för att nyanlända ska få ett arbete och integreras i samhället. När asylsökande och nyanlända kan fördelas mellan landets kommuner blir också förutsättningarna bättre för att tillhandahålla välfärdstjänster och samhällsservice.

Utredningen fortsätter nu att arbeta med det andra och sista blocket av uppdraget, genom att se över LMA. I detta block ingår bland annat att tydliggöra vilka som ska omfattas av lagen och hur länge samt att ta ställning till vilka förmåner och insatser som ska erbjudas inom ramen för det bistånd som lämnas enligt lagen. Uppdraget ska redovisas i ett slutbetänkande senast den 31 augusti 2023.

Sammantaget bedömer utredningen att förslagen bör leda till betydande fördelar både för enskilda och för samhället i stort.

Stadens ansvar för nyanlända

Staden har i dagsläget inget ansvar för asylsökande då detta ansvar helt faller på Migrationsverket. Däremot har staden ett ansvar att ta emot nyanlända. Nyanlända är de personer som har varit asylsökande (eller har kommit hit som anhöriga till en person som fått uppehållstillstånd av asylskäl) och fått uppehållstillstånd. Migrationsverket anvisar dessa personer till Stockholm för bosättning enligt Bosättningslagen.

Det är socialförvaltningens verksamhet *Intro Stockholm* som, utöver att möjliggöra bosättning för nyanlända, även har i uppdrag att erbjuda samhällsinformation och introduktion. Syftet är att skapa goda förutsättningar för de nyanlända att snabbt etablera sig i Stockholm.

I uppdraget ingår att bosätta fem grupper av nyanlända.

- *Flyktingar som har bott på asylboende (ABO)*
En person/familj som under asyltiden (cirka två år) vistats i Migrationsverkets asylboende och nu har fått uppehållstillstånd.

- *Flyktingar som är egenbosatta (EBO)*
En person/familj som på egen hand ordnat ett boende under asyltiden och nu har fått uppehållstillstånd.
- *Kvotflyktingar*
En person/familj som anländer direkt till en kommun från ett flyktingläger i samband med att uppehållstillstånd beviljas. Det är FNs flyktingorgan UNHCR som föreslår vilka personer som ska prövas för vidarebosättning till Sverige. Migrationsverket prövar varje person utifrån svensk lag och ger dem som bedöms vara flyktingar permanent uppehållstillstånd.
- *Flyktingar som har anknytning*
Flyktingar som har en anknytning till flyktingar i grupperna ABO, EBO eller kvotflyktingar.
- *Personer som har uppehållstillstånd enligt massflyktsdirektivet.*
Från och med 1 juli 2022 kan Migrationsverket anvisa en kommun att ordna boende för personer med uppehållstillstånd med tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet. Kommunen ges då behörighet att anordna boende för de personer som anvisas till kommunen.

Remissammanställningen

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och socialnämnden.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 25 maj 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret ser i stort positivt på att alla asylsökande ska tilldelas en plats på asylboende. Dagens modell med eget boende kan bidra till negativa sociala konsekvenser såsom ökad segregation, ojämlikhet, trångboddhet och osäkra boendeförhållanden. Utredningen omfattar förslag som enbart rör asylsökningens processen vilket faller under Migrationsverkets ansvar. Staden har i dagsläget inget ansvar för asylsökande och berörs därför inte direkt av föreslagna förändringar. Generellt anser stadsledningskontoret att om förslaget innebär att tiden för asylprocessen kortas ner så kommer det att gagna samtliga inblandade parter, inte minst de asylsökande och då särskilt barnen.

Asylboendenas utformning och lokalisering

Stadsledningskontoret anser att asylboendenas utformning och lokalisering är av stor vikt för de som bor där. För att asylboenden ska framstå som ett fullgott alternativ till eget boende är det också viktigt att de utgör en trygg, säker och tillgänglig miljö för alla asylsökande. Större boenden bör delas upp i mindre enheter, eftersom det ger bättre möjligheter för de boende att bygga relationer till varandra. Mindre kollektiva

asylboenden ökar även tryggheten och möjligheten att skapa hemlika förhållanden. Asylboenden bör ligga i anslutning till samhällen med allmänna kommunikationer och tillgång till service. Utifrån alla barns rätt till ett bra liv så behöver de till exempel rätt till lek, vila och fritid, utbildning och att leva i en bra miljö. För att barn som bor på asylboenden ska kunna utvecklas på ett bra sätt bör asylboendenas geografiska placering vara så att det finns nära tillgång till förskola, skola, kultur och fritidsaktiviteter.

Risker med föreslagna villkor för dag ersättning och särskilt bidrag

Stadsledningskontoret vill lyfta fram att det finns risker med förslagen att boende på asylboende ska vara ett villkor för dag ersättning/särskilt bidrag samt att dag ersättningen ska kunna sättas ned för personer som gör sig skyldiga till allvarlig misskötsamhet på asylboenden. Förslagen kan medföra att det i staden kan bo många asylsökande som saknar rätt till dag ersättning. Stadsledningskontoret ser risker med en sådan situation som kan påverka möjligheterna till integration och etablering. En konsekvens av utebliven eller reducerad dag ersättning kan bli att asylsökande i större utsträckning vänder sig till ordinarie socialtjänst trots att personer som uppbär LMA-ersättning inte har rätt till ekonomiskt bistånd enligt SoL. I stadens riktlinjer för handläggningen av ekonomiskt bistånd framgår att denna grupp, trots avsaknad av rätt till bistånd, efter en individuell bedömning med stöd av SoL kan beviljas bistånd för att undvika nöd, exempelvis matpengar. Biståndet beviljas i sådana fall för att undvika en akut nödsituation i enlighet med kommunens yttersta ansvar. Stadens yttersta ansvar kvarstår så länge personen vistas i kommunen och inte får sitt behov tillgodosett på annat sätt. Det skulle bli bekymmersamt om de asylsökande med utebliven eller reducerad dag ersättning måste förlita sig på att staden under hela asyltiden beviljar ett nödbistånd. Med utgångspunkt från stadens socialtjänsts perspektiv i stort kan förslaget behöva utredas och förtydligas ytterligare. Det är angeläget att utreda vilka konsekvenser en utebliven eller minskning av en redan låg dag ersättning får för barnen i en familj där föräldrarna väljer egen bosättning alternativt har misskött sitt asylboende.

Gränsdragning LMA och SoL

Stadsledningskontoret anser att gränsdragningen mellan Lagen om mottagande av asylsökande (LMA) och Socialtjänstlagen (SoL) avseende vilka anpassningar av boendet och vilket stöd som ingår i begreppet logi behöver förtydligas och anser att utredningen inte problematiserar rättsläget tillräckligt. Stadsledningskontorets förhoppning är att detta kommer att göras i det sista blocket av uppdraget som ska redovisas i ett slutbetänkande senast den 31 augusti 2023. En fråga som hör samman med gränsdragningen mellan LMA och SoL är kravet att bo på asylboende för att ha rätt till bistånd enligt LMA inte omfattar den som med hänsyn till sina personliga förhållanden har synnerliga skäl inte kan bo på asylboende. I dessa fall är Migrationsverket skyldig att ta hänsyn till den asylsökandes individuella behov vid fördelning av boendeplats. Stadsledningskontoret anser att utredningen i denna del bör förtydligas då en asylsökande i princip är hänvisad till att bo på asylboende för att få hjälp med bostadsanpassningar samtidigt som det enligt utredningen är orimligt att kräva

att hen ska bo på asylboende för att beviljas förmåner. Stadsledningskontorets förhoppning är att även detta tydliggörs i det sista blocket av uppdraget.

Obligatorisk samhällsintroduktion

Att Migrationsverket får ett uppdrag att anordna samhällsintroduktion och att deltagandet för den asylsökande blir obligatoriskt ser stadsledningskontoret som positivt. Ju tidigare samhällsintroduktionen ges till den asylsökande, desto enklare blir det att ta till sig den fortsatta introduktionen för nyanlända vilket i sin tur kan underlätta integrationen. Det blir möjligt att nå i stort sett alla nyanlända och kunna erbjuda bosättning, introduktion och samhällsinformation. Det innebär att alla nyanlända i staden får ett likvärdigt mottagande. Det skulle också innebära en minskad risk för att barn lever i osäkra boendeförhållanden och att skolgången inte upprätthålls. I dagsläget har staden svårt att nå ut till alla nyanlända som är egenbosatta då man inte alltid känner till vilka de är eller var de bor.

Framförhållning, handläggningstider samt kompensation för nya uppdrag

Stadsledningskontoret bedömer att alla utredningens förslag är beroende av gott samarbete, regelbundna samråd och en nära samverkan mellan stat och kommuner för att vara effektiva och bidra till långsiktigt god etablering för asylsökande. Det är också avgörande att Migrationsverket håller rimlig handläggningstid i asylprövningen. Landets kommuner måste vara väl informerade i processen, utan framförhållning riskerar kommunerna kostsamma nödlösningar vad gäller skola, förskola och annan kommunal verksamhet som asylsökande har rätt till. Den statliga ersättningen till kommunerna måste också ersätta de kostnader som uppstår för kommunen. Stadsledningskontoret vill poängtera att bedömningen av utredningens förslag utgår ifrån att staden ges full kompensation för nya uppdrag.

En ökad andel personer som bor i asylboenden borde leda till att fler behöver genomgångsbostad efter att de har erhållit uppehållstillstånd. Erfarenhetsmässigt så har stora städer en gynnsam arbetsmarknad, utifrån det kan vi anta att staden kommer att få nya asylboenden. Staden har ett ansvar att ta emot nyanlända, personer som har fått uppehållstillstånd. Stadsledningskontoret vill påpeka att ansvaret att tillhandahålla genomgångsbostäder för de som erhållit uppehållstillstånd kan komma att öka och vara förenat med kostnader för staden. Byggandet av bostäder kräver lång planeringshorisont och god framförhållning för att kunna genomföras effektivt. Stadsledningskontoret ser att det finns svårigheter för staden att tillhandahålla ett ökat antal genomgångsbostäder på grund av nuvarande bostadsmarknad. Stadsledningskontoret vill även framhålla att stadens verksamheter som har uppdraget att möjliggöra bosättning för nyanlända, erbjuda introduktion och samhällsinformation samt pröva rätten till initialt ekonomiskt bistånd i avvaktan etableringsersättning kan påverkas. Med utgångspunkt från ovanstående kan staden komma att påverkas indirekt av föreslagna förändringar i utredningen.

Tidsperspektivet

Stadsledningskontoret anser att tiden fram till att författningsändringarna ska träda i kraft är för kort då Migrationsverket behöver hinna få klart en ny organisation, nya arbetssätt, ändamålsenliga boenden och att samverka med andra aktörer måste vara på plats.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen beslutar att justitiedepartementets remiss En ny ordning för asylsökandes boende (SOU 2022:64) besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Socialnämnden

Socialnämndens beslutade vid sitt sammanträde den 23 maj 2023 följande.

1. Socialnämnden godkänner detta tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Socialnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Särskilt uttalande av Jan Jönsson (L), se Reservationer m.m.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 30 april 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Betänkandet En ny ordning för asylsökandes boende omfattar förslag som enbart rör asylsökningprocessen vilket faller under Migrationsverkets ansvar. Staden har i dagsläget inget ansvar för asylsökande och berörs därför inte direkt av föreslagna förändringar. Generellt anser förvaltningen att om förslaget innebär att tiden för asylprocessen kortas ner så kommer det att gagna samtliga inblandade parter, inte minst de asylsökande och då särskilt barnen. Däremot har staden ett ansvar att ta emot nyanlända, det vill säga personer som har fått uppehållstillstånd. Det är socialförvaltningens verksamhet Intro Stockholm som har uppdraget att möjliggöra bosättning för nyanlända, erbjuda introduktion och samhällsinformation samt pröva rätten till initialt ekonomiskt bistånd i avvaktan etableringsersättning. Med utgångspunkt från ovanstående kan socialförvaltningen komma att påverkas indirekt av föreslagna förändringar i betänkandet.

Fler ABO och färre EBO

Föreslagna förändringar kommer troligen innebära att fler nyanlända blir ABO (som bostad på asylboende) och därmed kommunanvisas och betydligt färre kommer att tillhöra gruppen EBO (egen bostad). För Intro Stockholm är detta positivt då det blir möjligt att nå i stort sett alla nyanlända och kunna erbjuda bosättning, introduktion och samhällsinformation. Det innebär att alla nyanlända i staden får ett likvärdigt mottagande. Det skulle också innebära en minskad risk för att barn lever i osäkra boendeförhållanden och att skolgången inte upprätthålls. I dagsläget har Intro Stockholm svårt att nå ut till alla nyanlända som är egen bostad då man inte alltid känner till vilka de är eller var de bor. Dock kan förslagets konsekvens innebära ökade kostnader för att täcka en resursförstärkning i form av fler medarbetare vid Intro Stockholm.

Obligatorisk samhällsintroduktion

Att Migrationsverket får ett uppdrag att anordna samhällsintroduktion och att deltagandet för den asylsökande blir obligatoriskt ses som positivt. Ju tidigare samhällsintroduktionen ges till den asylsökande, desto enklare blir det att ta till sig den fortsatta introduktionen för nyanlända vilket i sin tur kan underlätta integrationen.

Villkor och sanktioner

Med utgångspunkt från stadens socialtjänsts perspektiv i stort kan förslaget behöva utredas och förtydligas ytterligare. Om en asylsökande väljer egen boställning alternativt missköter sitt asylboende kan dagersättningen komma att minskas i olika etapper. Den nuvarande LMA-ersättningen (på boenden där mat inte ingår) är 61 kr/dag och person för vuxna som delar hushållskostnader samt olika ersättningsbelopp för barn i olika åldrar. Förutom mat ska dagersättningen räckta till kläder och skor, sjukvård, medicin, tandvård samt fritidsaktiviteter. För en familj med två vuxna och två barn 3 och 6 år uppgår LMA-ersättningen till 6 060 kr/mån. Som exempel kan detta jämföras med normen för försörjningsstöd i Stockholms stad, som för samma familjestorlek uppgår till 13 404 kr/mån. Det är angeläget att utreda vilka konsekvenser en minskning av en redan låg dagersättning, får för barnen i en familj där föräldrarna väljer egen boställning alternativt har misskött sitt asylboende.

En konsekvens av en reducerad dagersättning kan bli att asylsökande i större utsträckning vänder sig till ordinarie socialtjänst trots att personer som uppbär LMA-ersättning enligt Lagen om mottagande av asylsökande regelverket (LMA) inte har rätt till ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen. I Stockholms stads riktlinjer för handläggningen av ekonomiskt bistånd framgår att denna grupp, trots avsaknad av rätt till bistånd, efter en individuell bedömning med stöd av 4 kap 2 § SoL kan beviljas bistånd för att undvika nöd. Till exempel kan nödbiståndet handla om matpengar. Biståndet beviljas i sådana fall för att undvika en akut nödsituation i enlighet med kommunens yttersta ansvar. Kommunens yttersta ansvar kvarstår så länge personen vistas i kommunen och inte får sitt behov tillgodosett på annat sätt. Det skulle bli bekymmersamt om de asylsökande som eventuellt får en reducerad dagersättning måste förlita sig på att kommunen, under hela asyltiden, beviljar ett nödbistånd.

Behov av fler boenden

Enligt utredningen har andelen asylsökande som bor i eget boende (EBO) varit mellan 50 och 60 procent under de senaste fyra åren. Utredningen bedömer att förslagen kommer att leda till att omkring 85 procent av alla asylsökande bor på asylboende. Om kommuntalet för Stockholm skulle höjas med anledning av detta kommer det innebära att staden behöver anskaffa fler bostäder vilket är förenat med betydande kostnader.

Eventuell begäran om kommunal drift av asylboenden

Utredningens förslag innebär att Migrationsverket kommer att behöva utöka sitt boendebestand avsevärt. Det kan i förlängningen innebära att Migrationsverket begär att få lägga ut driften av ett antal asylboenden till exempelvis Stockholm.

Konsekvenserna av en sådan begäran bör i så fall utredas vidare. Inte minst utifrån vad utredningens förslag om kontroller av asylsökanden på asylboenden och möjligheten till kontroll av utrymmen, skulle innebära.

Förvaltningen föreslår att Socialnämnden godkänner detta tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservationer m.m.

Socialnämnden

Särskilt uttalande av Jan Jönsson (L)

Asylrätten är en grundläggande mänsklig rättighet. I länder som präglas av förtryck och förföljelse riskerar människor sina liv för frihet. För oss liberaler är det viktigt att personer som förtrycks och fruktar för sina liv ska kunna få asyl i Sverige. Det frihetliga Stockholm vi värnar om ska välkomna flyktingar som förtrycks och önskar bli en del av vår stad.

Om de föreslagna ändringarna gällande placering på asylboenden för asylsökande innebär ett snabbare förfarande med en kortare asylprocess är det positivt för individen som snabbt får besked. Vi vill dock poängtera att det då samtidigt måste göras insatser för att bryta isoleringen för boende på de föreslagna asylboendena, så att de asylsökande kan interagera med samhället och inte stigmatiseras.

Som socialförvaltningen också påpekar i sitt tjänsteutlåtande kommer staden troligtvis behöva anskaffa fler bostäder för nyanlända om Stockholm tilldelas fler personer som beviljats uppehållstillstånd. Det är då viktigt att dessa boenden håller en rimlig kvalitetsnivå värdig ett välfärdssamhälle.

Slutligen vill vi betona att det är av yttersta vikt att de föreslagna sanktionerna gällande reducerad dagersättning vid misskötsel under asylprocessen utreds vidare. Den nuvarande dagersättningen innebär redan en levnadsnivå långt under försörjningsstöd. Sanktionerade asylsökande med reducerad dagersättning riskerar att bli helt beroende av nödbistånd från socialtjänsten för att klara sig. Stockholms stad har som kommun juridiskt det yttersta ansvaret för personer som vistas här. Men staden har också ett moraliskt ansvar för de personer vi tar emot. Att försätta asylsökande i en så svår ekonomisk situation är inte att ta det ansvaret.